

A TUDÁS MEGTÉRÜLÉSÉNEK VIZSGÁLATA EGY PRIMER VIZSGÁLAT EREDMÉNYEI ALAPJÁN

EXAMINING THE RETURN OF KNOWLEDGE BASED ON THE RESULTS OF A PRIMARY STUDY

Baranyi Aranka*¹, Czibolya Bernadett¹, Csernák József¹,

¹ Üzleti Tudományok Intézete, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Gyöngyösi Károly Róbert Campus, Eszterházy Károly Egyetem, Magyarország

Kulcsszavak:

Befektetés
Oktatás
Megtérülés
Tanulás
Korreláció

Keywords:

investment
education
return
learning
correlation

Cikktörténet:

Beérkezett 2019.04.08.
Átdolgozva 2019.05.31.
Elfogadva 2019.10.15.

Összefoglalás

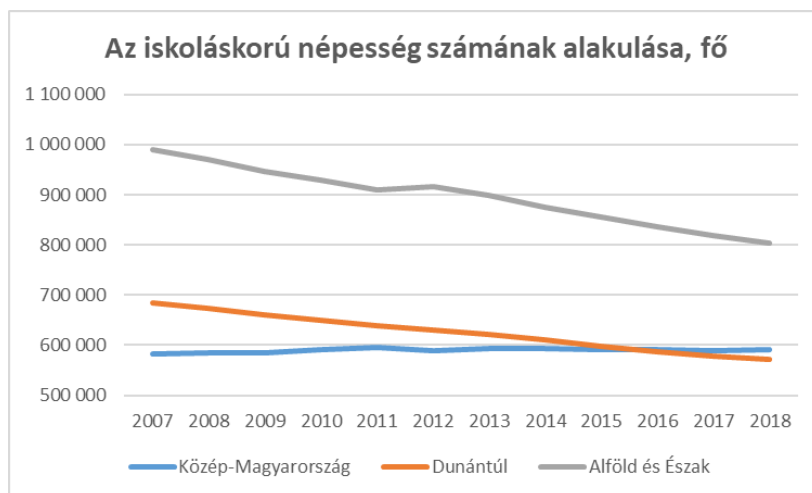
Napjainkban kiemelt szerepet kap a tanulás és oktatás témaköre. Oktatási rendszerünk folyamatos változásokon megy keresztül, ami hatással van a munkaerőpiacra. A hírekben gyakran hallunk a munkaerő és szakemberhiányról. Az élethosszig tartó tanulás kiemelt fontosságú területté vált életünknek. Számatalan lehetőség kínálkozik a szabadidő eltöltésére és hasonló változatosággal találkozhatunk a szabad pénzeszközök elköltésének, befektetésének problémakörénél is. Felmerül a kérdés vajon a tudásunk gyarapításához, milyen áldozatokat hozunk? Mik az elsődleges megtérülési szempontok, amelyeket a tudás megszerzésétől elvárunk? Bélyácz Iván szerint, a befektetés során a mai fogyasztásunk egy részét elhalasztjuk és az így keletkezett megtakarítás befektetésétől reméljük, hogy később sokkal többet tudunk fogyasztani. [1] A tanulás, a megszerzett tudás, a kiválasztott szakma egy életre meghatározhatja jövőnket, mindennapi életünket.

Abstract

Nowadays, the topic of learning and education plays a prominent role. Our educational system is undergoing constant changes that have an impact on the labour market. In the news we often hear about the lack of labour force and professionals. Lifelong learning has become a priority in our lives. There are countless opportunities to spend your free time, and there is also a similar diversity in spending your free funds and investing. The question arises as to how to increase our knowledge, what sacrifices do we offer? What are the primary aspects of return we expect from knowledge? According to Iván Bélyácz, while investing, we will postpone a part of our consumption today and hope that we will be able to consume much more later. Learning, acquired knowledge, the selected profession for a lifetime can determine our future and our daily life. In our survey conducted in 2018, we surveyed the attitudes of nearly 150 respondents to learning, and their efforts to acquire knowledge. Responses to the questions were evaluated using the SPSS programme. The test sample was organized into different groups and they were characterized.

1. Bevezetés

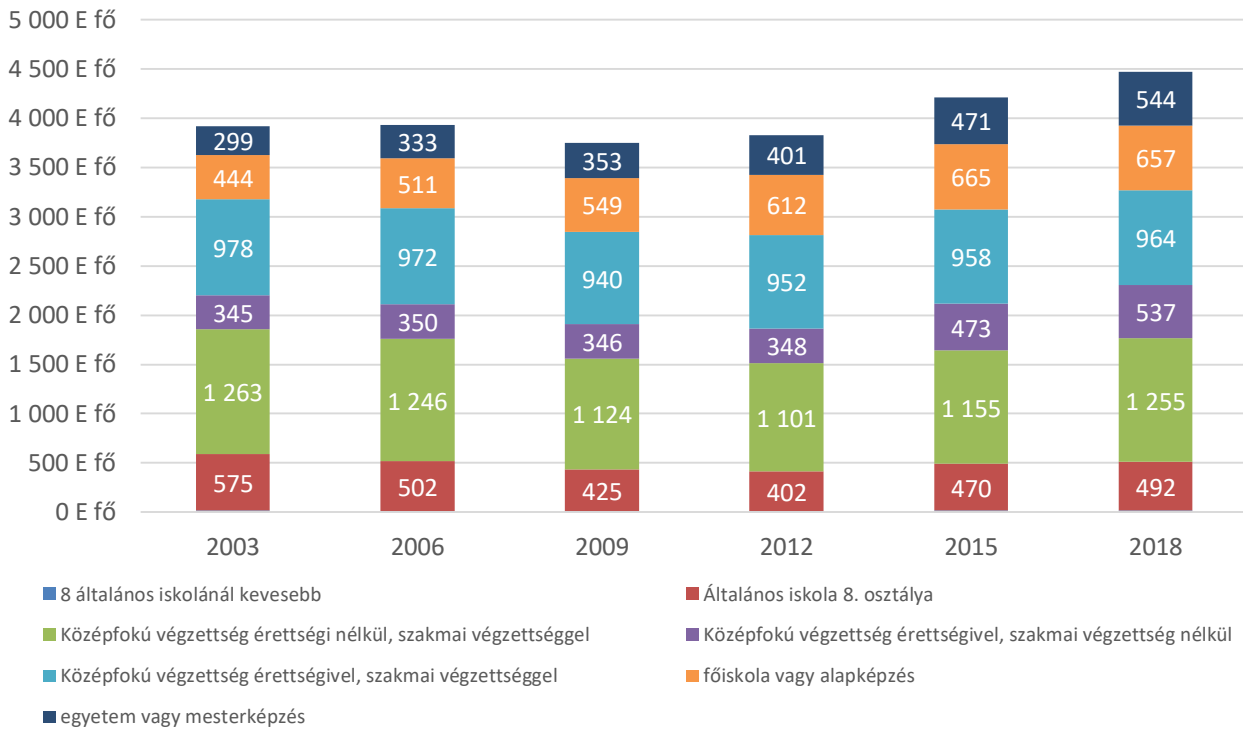
Csapó Benő írása alapján megállapítást nyert 2013-ban, hogy az OECD átlaghoz hasonlított adatok alapján Magyarországon a diplomaszerezés társadalmi hozama rendkívül magas: amíg egy férfi diplomája 19 215 amerikai dollárba kerül, addig 274 199 USD hasznot termel, így a társadalomnak minden férfi diplomázó 254 984 USD nyereséget hoz. [2] Lannert Judit részletesen bemutatja a hazai iskolarendszer szerkezetét és annak szerepét és az elmúlt évtizedekben bekövetkezett változásokat. [9] Az iskolarendszer fenntartása, működtetése komoly kihívások elé állítja a fenntartót. Az elmúlt évtizedekben az egyes intézménytípusoknak szembesülniük kellett a demográfiai problémákkal. A KSH adatai alapján régiókra bontva vizsgáltuk az ifjalkorú népesség (a 3–22 éves korosztály) számának alakulását. A Közép - Magyarországi régióban csak nagyon kismértékű növekedés látható az iskoláskorú népesség számának növekedésében, amit az 1. ábra jól szemléltet.

1. ábra: Az iskoláskorú népesség számának alakulása (fő)

Forrás: Saját szerkesztés a KSH adatai alapján

Magyarországon az iskoláskorú népesség oktatási rendszerben részt vevők aránya stagnál az óvodáskori gyermekektől egészen a 20 éves korosztályig, illetve a felsőfokú oktatásba felvettek létszámával együtt, kiemelkedően jó vagy rossz eredményeket nem állapíthatunk meg. Az oktatási rendszerben tanulók esetén a növekvő tendencia egyedül a 3-5 éves korosztálynál mutatható ki, 2003-ban a korosztály 86,9 %-a járt óvodába, míg ez a szám 2015-re 91,5 %-ra nőtt, és azóta tartja is ezt a szintet. A 16 éves népességből az oktatásban részt vevők aránya azonban sajnálatos módon csökkent. 2003-ban a korosztály 94%-a járt iskolába, majd 2010-ig ez az arány 99,7 %-os csúcst mutatott. Ezt követően folyamatos csökkenést produkáltak a 16 évesek, így 2017-ben 92,6 %-uk vett részt valamilyen képzésben. Felmerül a kérdés, hogy ez az arány miért csökken, és aki nem iskolába jár iskolakötelezettsége ellenére, annak hogyan telnek a mindennapjai? A KSH adatai szerint a korai iskolaelhagyók száma a férfiak esetében 2003 és 2006 között növekedő fázisban volt, ám 2006 óta csökkenő tendenciát vett fel, így 2017-ben 12%-uk lépett ki korábban az oktatási rendszerből. [8] A nők esetében a legalacsonyabb értéket 2010-ben mérték, akkor 10,1% számított korai iskolaelhagyónak, ám 2017-re 13%-ra nőtt az arányuk. A 2. ábrán a foglalkoztatottak számának változása látható iskolai végzettség szerint, ezer főben megadva. Csupán kis eltérések figyelhetők meg az évek múlásával, sajnálatos módon viszont a „8 általánosnál kevesebb” és az „általános iskola 8. osztálya” kategóriák kis mértékben változni látszanak 2003-hoz képest. Az viszont szembetűnő, hogy a középfokú bizonyítvánnyal rendelkezők aránya a legmagasabb a vizsgált mintában, és csak kevéssel maradnak le a felsőfokú oklevéllel rendelkezők. Hegedűsné et al. (2017) és Hegedűs (2017) vizsgálta a középiskolás fiatalok pénzügyi tudatosságát, amelyben az oktatásba történő befektetést pozitív attitűddel ítélték meg. [5] [6]

2. ábra: A foglalkoztatottak száma legmagasabb iskolai végzettségük szerint (E fő)

Forrás: Saját szerkesztés a KSH adatai alapján

Magyarországon a régiók közötti különbség igen jelentős. „A munkanélküliek, az alulfoglalkoztatottak, a dolgozni szándékozó, de munkát aktívan nem kereső, vagy a rendelkezésre állás kritériumát nem teljesítő inaktívak együtt jelentik az ún. potenciális munkaerő-tartalékot.” Ebbe az osztályba tartozók 2018. I. negyedévben 327 ezren voltak, ami az előző év azonos időszakához képest 70 ezer fővel kevesebb. A munkaerő-tartalék elosztása rendkívül egyenetlen, úgy ahogyan a munkanélküliségi ráta mértéke is nagymértékben eltérő bizonyos régiók esetében. [8.]

Az Európai Bizottság 2012-es terve szerint az ipari termelés arányát 2020-ra 20 százalékra növelik a jelenlegi 16 százalékról. Ez azt jelenti, hogy Európának 500 milliárd eurónyi hozzáadott értéket és 6 millió új munkahelyet kellene megteremtenie. Az ipari kibocsátást meg lehet növelni az új, vagy korábban külföldön gyártott termékek Európába telepítésével, azonban ezt meg lehet növelni az Európában gyártott robotokkal, amit európai munkaerővel programoztak, európai IT-központokban fejlesztett szoftverekkel üzemelnek és európai laborokban megtervezett terméket lehet gyártani vele, akár Kínában is. Mindez valószínűleg Magyarországra is hatással lenne, hiszen az utóbbi évek regionális fejlődését alapvetően határozták meg a feldolgozóipari beruházások. [12] [7]

2. Módszer

A primer kutatást egy kérdőív segítségével végeztük el, amelyet 2018. szeptember 16-án online formátumban kezdtük el terjeszteni közösségi oldalakon e-mailes körlevélben és papír alapon. A kérdőív a tanuláshoz való hozzáállást, a munkában való elhelyezkedést és a jelenlegi munkaköröket vizsgálta. Október 4-én zártuk le az online kitöltés lehetőségét, addigra 108 internetes válasz érkezett, és 33 papír alapú értékelhető kérdőív, így összesen 141 fős mintával dolgoztunk a továbbiakban. A kérdőívet az IBM SPSS szoftver segítségével elemeztük, amelyben leíró statisztikákat, Khi-négyzet próbát, valamint faktor- és klaszterelemzést alkalmaztunk. A leíró statisztika az adathalmazunkból minden változót egyenként vizsgál meg a neki megfelelő statisztikai mutatókkal. (SPSSabc.hu; Letöltve: <https://spssabc.hu/>) A khi négyzet próba két minőségi változó közötti kapcsolat elemzésére szolgáló statisztikai próba. A faktoranalízis egy adatredukciós eljárás,

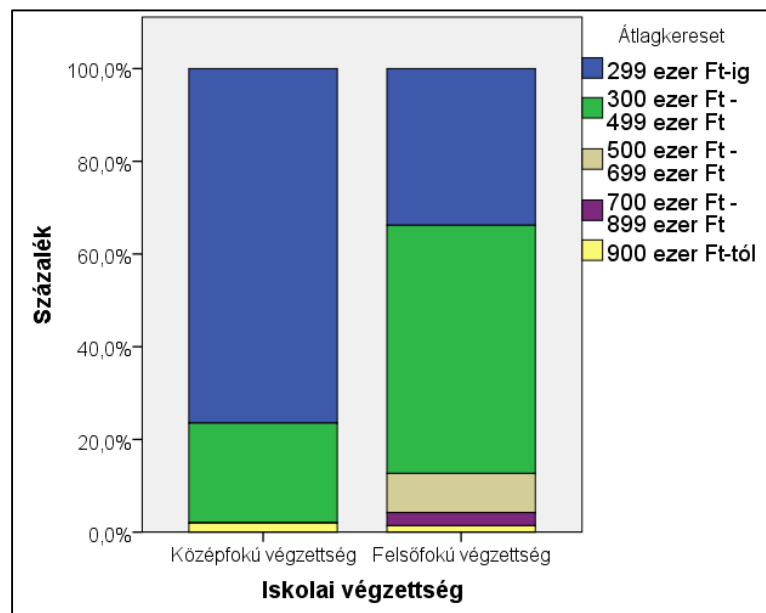
adattömörítésre és az adatstruktúra feltárására szolgál, melynek célja, hogy több függő változót faktorváltozókká vonjon össze, amelyek közvetlenül nem figyelhetők meg. [10] A klaszterelemzés az adatok csoportokba való sorolását jelenti, figyelembe véve az egyes egyedeknek egy bizonyos ismérrendszerben felvett értékeit.

3. Eredmények

A 141 fős minta válaszadóinak közel 40%-a férfi, 60%-a pedig nő. A kérdéssort a legtöbben Heves megyei lakosok töltötték ki többségben (95 fő). A legtöbb válaszadó 58 fő 18-24 éves korosztályba tartozik, a 25-30 éves válaszadók száma 24 fő volt, a 31 éves vagy annál idősebb válaszadók összesen 58 főt tettek ki. Középfokú végzettséggel a válaszadók 48,94% míg felsőfokú végzettséggel 51,06% rendelkezett. A válaszadók 73,76% esetén már a tanulmányai mellett munkát vállalt. A vizsgált minta több mint fele államilag támogatott szakon végezte a tanulmányait azaz 51,8%, a második legnagyobb arányt azok teszik ki, akik saját forrásból finanszírozták az iskolás éveiket 35,97%, a diákhitelt mindössze a válaszadók 7,19% jelölte meg. A válaszadók 55%-a válaszolta, hogy abban a szakmában dolgozik, amit tanult, 9% nyilatkozott úgy, hogy nem tudott elhelyezkedni a tanult szakmájában. A munkavégzés helye szempontjából 52 fő dolgozik a gazdasági szektorban, 33 fő a szolgáltatásban, 20 fő mérnök, 10 fő fizikai munkát végez, 11 fő egyéb tevékenységet művel pl. informatika, mezőgazdaság.

Keresztábra elemzés alkalmazása a kapott válaszokra vonatkoztatva

A keresztábra elemzéssel többek között azt vizsgáltuk, hogy van-e összefüggés az iskolai végzettség és a munkaerőpiacon való elhelyezkedés gyorsasága között. A Khi-négyzetpróba szerint a vizsgált minta alapján 0,935-ös értéket kaptunk, miszerint nincs összefüggés a két együttható között, tehát középfokú- és felsőfokú végzettséggel is hasonló idő alatt tudtak elhelyezkedni a válaszadók. Ez az eredmény utalhat arra is, hogy a munkaerőhiány miatt a munkáltatók rákényszerülnek az alulképzettebb munkavállalókat alkalmazni, hiszen ha megnézzük a középfokú- és felsőfokú képzettséggel rendelkezők saját bevallásuk szerinti havi kereset tekintetében a megoszlást, már a várakozásoknak megfelelő képet kapunk:

3. ábra: Átlagkereset megoszlása iskolai végzettség tekintetében

Forrás: Saját szerkesztés a kérdőív alapján

A felsőfokú végzettséggel rendelkező válaszadók nagyobb mértékben értékelték a tanulmányaikat mind idő, mind pénz tekintetében úgy, hogy megérte számukra elvégezni az adott képzést. A Khi-négyzetpróba szoros összefüggést mutatott az iskolai végzettség és az ágazatban betöltött munkakör között. Ez leginkább a mérnöki pozíciókon, a fizikai, segéd és betanított munkakörökön és a üzleti (adminisztráció) területeken érződik. Természetesen üzleti munkakörökben sokan dolgoznak középfokú végzettséggel, míg fizikai, segéd és betanított munkás elenyésző a felsőfokú végzettségűek között. Kiemelkedő fizetésekkel a válaszadók közül a mérnöki, a üzleti és az IT szektorokban rendelkeznek jellemzően.

1. táblázat: Faktor- és klaszterelemzés alkalmazása a kapott válaszokra vonatkoztatva

Faktor megnevezés	Jellemzők	Faktor	
		1	2
Önmegvalósítás	Fontos számomra az idegen nyelvtudás.	0,794	0,143
	Középiskolában igyekeztem minél jobb jegyeket szerezni.	0,765	0,079
	Fontos számomra, hogy idegen nyelven a szakmámban is ki tudjam fejezni magam.	0,732	0,159
	Addig tanultam a dolgozatok/vizsgák előtt, amíg meg nem tanultam az egész tananyagot.	0,619	0,284
	Azért tanultam, hogy minél jobb szakember legyek belőlem.	0,598	0,358
	Általános iskolából olyan középiskolába jelentkeztem, amiről tudtam, hogy az ott megszerzett tudást kamatoztatni tudom az életem során.	0,443	0,372
Célorientáltság	Ahhoz, hogy elérjem a célomat, hajlandó vagyok fizetni az oktatásért.	0,109	0,759
	Az élethosszig tartó tanulás, folyamatos önképzés fontos számomra.	0,288	0,737
	Szabadidőmben is szívesen merülök el a munkámhoz/tanulmányaimhoz kapcsolódó tevékenységekben. (Pl.: szaklapok, könyvek, kapcsolódó cikkek olvasása)	0,052	0,724
	Előre megtervezett céljaim közé tartozik, hogy a kívánt pozícióban dolgozhassak, és ezért hajlandó vagyok mindent megtenni. (Pl.: átképzés, továbbképzés, túlóra, stb.)	0,286	0,703
	Iskola mellett igyekeztem olyan munkát vállalni, amely kapcsolódott a tanulmányaimhoz.	0,231	0,557
	Középiskolában olyan plusz munkát vállaltam, ami feltétele volt, hogy felsőoktatásba felvételt nyerjek. (Pl. emelt szintű képzések, plusz érettségi tárgy a kötelezőkön felül, javító érettségi vizsga, stb.)	0,236	0,279

Forrás: Saját szerkesztés a kérdőív alapján

Az önmegvalósítók csoportja már gyerekkortól kezdve tudja, hogy mivel szeretne foglalkozni az életében mi az, ami boldoggá teszi őt, nem törődve azzal, hogy milyen életszínvonalat engedhet meg magának a mindennapokban.

Ezzel szemben a célorientáltak, azt tartják szem előtt, hogy olyan szakmában helyezkedjenek el, amivel legalább azt az életszínvonalat fenn tudják tartani, amit eddig megengedhettek maguknak. Nekik már nem mindegy, hogy mennyiért vállalják el az adott munkát, szeretnék élvezni az erőfeszítéseik gyümölcsét. Így tehát az a felvetésünk miszerint a vizsgált minta a tanulmányi szokások tekintetében nem homogén, igazolásra került. A klaszterelemzésnél megállapítottuk, hogy több csoportot lehet elkülöníteni egymástól, azonban három fő csoport köré koncentrálódik az egész minta, egy-két egyén kivételével, akiknek a véleményük szélsőségesebb valamilyen irányban, mint az átlagembereké. A legnagyobb csoportot képező válaszadókat Tudatos Önmegvalósítóknak neveztük el. Jellemző rájuk, hogy fontos számukra az önmegvalósítás, ugyanakkor közömbösek a célorientáltság felé. Ők azok az emberek, akik szeretnék azzal foglalkozni, amire mindig is vágytak, de nem minden áron teszik ezt meg. A második legnagyobb csoportot képező egyének a Realisták. Számukra a célorientáltság közömbös és az önmegvalósítás sem fontos, éppen annyit tesznek az ügy érdekében, amennyit muszáj. A harmadik fő csoportot a Tudatosak alkotják. Célorientáltak, de az önmegvalósításhoz közömbösen állnak. Nekik nem mindegy, hogy egy adott munkát milyen haszonnal végeznek el. A válaszadók kis része teljesen Érdektelen. Ők nem célorientáltak, és az önmegvalósítás sem érdekli őket. Kisebb csoportot alkotnak az Művész lelkek. Rendkívül fontos számukra, hogy azzal foglalkozzanak, amit szívből csinálnak, nem számít az sem, hogy mennyi hasznuk származik belőle.

4. Következtetések

Az oktatási rendszer és a munkaerőpiaci viszonyok mindig szolgáltató aktuális kutatási területeket. A IV. ipari forradalom küszöbén álló világban Magyarország is jó eséllyel indul az egyre élesedő munkaerőpiaci versenyben. Domokos Erika (2018) az egyre idősödő társadalom több sajátos problémát is felvet, mely meghatározza a közoktatásba kerülők számát is. [3] Az EU-28 viszonylatában az Eurostat adatai alapján nem csak Magyarországon figyelhető meg a népességszám csökkenése. Belgiumban, Svédországban és Nagy-Britanniában nőtt a népesség száma, Bulgária, Horvátország, Litvánia és Románia produkált a csökkenő tendenciát. [4] Polónyi István (2014) szerint a felsőoktatás főbb működtetői változatlanok, a középosztály tagjai gyermekeik társadalmi helyzetének alakulását a magasabb iskolai végzettségben látják. [10]

A kutatásunk egyértelműen alátámasztotta az élethosszig tartó tanulás szükségességét, a tanulásra fordított idő és pénz megtérülését. Igaz, hogy a minta szempontjából egy középfokú és felsőfokú végzettséggel rendelkezőnek közel azonos időtartamba kerül amíg munkát talál, tehát nem igazolódott az a feltevésünk, mely szerint minél magasabb a végzettsége valakinek annál könnyebben tud munkát találni, ami az elképzeléseinek megfelel. Ugyanakkor igazolódott, hogy a felsőfokú iskolai végzettségűeknek rövidebb idő alatt térül meg a befektetett energia, idő és pénz mit a középfokú válaszadó társaiknak, a felsőfokú végzettségűek sikeresebb embernek érzik magukat.

5. Irodalomjegyzék

- [1] Bélyácz Iván, Vállalati pénzügyek alapjai, Aula kiadó, 2007, 381p.
- [2] Csapó Benő – „A tanulás társadalmi haszna - a felsőoktatás hozzájárulása az ország gazdasági fejlődéséhez” (mierthallgatok.blog.hu (2013) Miért fontos tanulni?; Letöltve: 2019.01.11. https://mierthallgatok.blog.hu/2013/01/10/miert_fontos_tanulni
- [3] Domokos Erika (2018) Ez már az új ipari forradalom; Letöltve: 2019.01.13. https://www.napi.hu/magyar_gazdasag/ez_mar_az_uj_ipari_forradalom.670669.html;
- [4] Eurostat (2007, 2018); Letöltve: <https://ec.europa.eu/eurostat>; Letöltés dátuma: 2018.10.29.
- [5] Hegedűs, Szilárd; Hegedűsné, Barna Rita; Molnár, Petronella; Halmosi, Tímea (2017): Pénzügyi kultúra és tudatosság vizsgálata vidéki középiskolások körében PRO SCIENTIA RURALIS 2 : 1 pp. 68-91. 24 p. (2017)
- [6] Hegedűsné, Barna Rita; Hegedűs, Szilárd; Molnár, Petronella (2017): Pénzügyi kultúra vizsgálata középiskolások körében pp. 72-91. 20 p. In: Vágány, Judit; Fenyvesi, Éva (szerk.) Multidiszciplináris kihívások, sokszínű válaszok - 2017/2. szám
- [7] Koncz G. – Szűcs A. – Nagyné Demeter D. (2018): A gazdaság térszerkezetének változásai Észak-Magyarországon az ezredforduló után, in: JELENKORI TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI FOLYAMATOK 13(1-2), pp. 139-149.
- [8] KSH (2018) Statisztikai Tükör; Letöltve: <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mpf/mpf1803.pdf>
- [9] Lannert Judit – A közoktatás szerkezetének alakulása Magyarországon <https://www.google.com/search?client=firefox-b&q=Lannert+Judit+%E2%80%93+A+k%C3%B6zoktat%C3%A1s+szerkezet%C3%A9nek+alakul%C3%A1sa+Magyarorsz%C3%A1gon> letöltve 2019.01.13.
- [10] Polónyi István (2014): Régi, új felsőoktatási expanzió EDUCATIO 2014(2) pp. 185-204. 20 p.
- [11] Sajtos László – Mitev Ariel (2007) – SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv, Alinea Kiadó, Budapest; ISBN: 9639659087; 404 p.
- [12] Turzó Ádám Pál (2016) A ma ismert világot totálisan elsöpri a negyedik ipari forradalom; Letöltve: 2019.01.13. <https://www.portfolio.hu/vallalatok/it/a-ma-ismert-vilagot-totalisan-elsopri-a-negyedik-ipari-forradalom.237125.html>